

syntymisen ehkäisemistä koskevaa työtä, ja ne on otettu huomioon valmisteltaessa lainsäädäntöehdotusta, jossa asetetaan EU:n laajuisia elintarvikejätteen vähentämistavoitteita. On tärkeää, että jäsenvaltiot saavat suosituksista apua pyrkiessään saavuttamaan elintarvikejätteen vähentämistä koskevat EU:n tavoitteet.

1- Euroopan komission järjestämän, elintarvikejätteen vähentämistä käsitelleen kansalaispaneelin raportti

Euroopan tulevaisuutta käsitelleen konferenssin loppusuositusten mukaisesti komissio sitoutui 17. kesäkuuta 2022 antamassaan tiedonannossa ”Visiosta konkreettisiin toimiin” antamaan kansalaispaneelille mahdollisuuden keskustella ja antaa suosituksia ennen tiettyjä keskeisiä ehdotuksia.

Näistä **uusista kansalaispaneeleista** ensimmäisen, **elintarvikejätteen vähentämistä** käsittelevän paneelin järjestivät 16.12.2022–12.2.2023 terveyden ja elintarviketurvallisuuden pääosasto ja viestinnän pääosasto. Paneelin taustalla oli ehdotettua *jätepuitedirektiivin tarkistusta*² koskeva valmistelutyö. Komissio katsoi, että jäsenvaltioiden olisi saavutettava oikeudellisesti sitovat elintarvikejätteen vähentämistavoitteet vuoteen 2030 mennessä.

I. Paneeli

Paneeli **koostui** 147 satunnaisesti valitusta kansalaisesta, jotka edustivat monimuotoista EU:ta iän, sukupuolen, sosioekonomisen taustan, koulutuksen ja maantieteen osalta (kansalaisuus ja kaupunki-/maaseutuväestö). Kansalaiset tapasivat kolmena viikonloppuna laatiakseen suosituksia siitä, miten toimia elintarvikejätteen vähentämiseksi EU:ssa voidaan tehostaa.

Kansalaiset saivat **tukea** ammattimaisilta moderaattoreilta ja fasilitaattoreilta, komission asiantuntijoilta ja tietokomitealta, johon kuului ulkopuolisia asiantuntijoita.

Paneelin keskusteluissa keskityttiin ehdotuksen yleistavoitteeseen – elintarvikejätteen vähentämisen nopeuttamiseen EU:ssa – ja asiaa koskevan EU:n lainsäädännön tulevaan täytäntöönpanoon. Kansalaispaneelin tavoitteena oli tuoda esille kansalaisten näkemyksiä toimista, joita jäsenvaltioiden, elintarvikeketjun toimijoiden, kansalaisten ja muiden yksityisten ja julkisten sidosryhmien on toteutettava, jotta toimia elintarvikejätteen vähentämiseksi ja tulevien tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan tehostaa.

II. Suositukset

Suosituksien kehittämistyössä kansalaiset osoittivat **vahvaa sitoutumista ja paneutumista aiheeseen**. Ensimmäisessä kokouksessa kansalaiset toivat esiin yli 80 kysymystä, jotka koskivat elintarvikejätettä ja yleisemmin elintarvikejärjestelmien toimintaa. Seuraavaksi asiantuntijat vastasivat kysymyksiin. Kansalaiset haluavat **vahvistaa ääntään ja osallistumistaan EU:n elintarvikepolitiikkaan** ja kehottivat myös perustamaan paikallisia ja kansallisia kansalaisfoorumeita. He olivat kiinnostuneita prosessin seuraavista vaiheista sekä tavoista jatkaa työtä elintarvikejätteen parissa. Lisäksi ehdotettiin, että kansalaiset voisivat osallistua tiiviimmin EU:n elintarvikejätettä koskevaan tutkimukseen tai että he olisivat edustettuina Euroopan parlamentissa, kun lainsäädäntöehdotuksesta keskustellaan. Kansalaiset ilmaisivat myös halunsa **lisätä kansalaispaneelin näkyvyyttä ja tunnettuutta** ja pitivät itseään **elintarvikejätteen ehkäisemisen lähettiläinä** ja muutosagenteina omissa verkostoissaan.

Paneelin 23 suosituksessa – jotka luetellaan liitteessä – tarkastellaan **elintarvikejärjestelmiä laajasta näkökulmasta** ja pyritään osallistamaan kaikki toimijat ja vahvistamaan yhteistyötä koko elintarvikeketjussa. Tämä **kokonaisvaltainen lähestymistapa** näkyy myös seuraavissa

² Ehdotettu jätepuitedirektiivin tarkistus kattaa sekä elintarvike- että tekstiilijätteen.

kolmessa aiheessa, joita kansalaisten suosituksissa käsitellään: 1) yhteistyö elintarvikkeiden arvoketjussa: pellolta pöytään, 2) elintarvikeyrityksiä koskevat aloitteet ja 3) kuluttajakäyttäytymisen muutoksen tukeminen.

Kansalaisten suosituksissa elintarvikejätteen vähentäminen yhdistetään **oikeudenmukaiseen, tasapuoliseen elintarvikeketjuun, jolla varmistetaan solidaarisuus** (esimerkiksi paikallisten tuottajien tukeminen ja sellaisiin epäoikeudenmukaisiin kauppakäytäntöihin puuttuminen, jotka voivat johtaa elintarvikejätteen syntymiseen, kuten tilausten peruuttaminen viime hetkellä). Elintarviketurvaan liittyvien kasvavien haasteiden vuoksi kansalaisten suosituksissa ehdotetaan mekanismeja, joilla helpotetaan ylijäämäelintarvikkeiden uudelleenjakoa apua tarvitseville (esim. verkostot ja digitaaliset ratkaisut, jotka yhdistävät elintarvikeyritysten lahjoittajat sekä ruokapankit ja hyväntekeväisyysjärjestöt). Suosituksissa kehoitetaan laajentamaan elintarvikejätteen määritelmää siten, että se kattaa myös elintarvikkeet, jotka jätetään korjaamatta pellolta, ja kannustaa sadon jälkikorjuuseen.

Suosituksissa korostetaan, että tarvitaan **näyttöön perustuva toimintamalli**, jolla ohjataan kaikki toimijat ehkäisemään tehokkaasti elintarvikejätettä. Seurannalla on tässä keskeinen merkitys. Suosituksissa todetaan myös, että EU:n on asetettava **yleinen tavoite** elintarvikejätteen vähentämiseksi ja jäsenvaltioiden on toteutettava toimia, joilla varmistetaan, että tavoite saavutetaan. Elintarvikkeita ja erityisesti elintarvikejätettä koskevalla **kasvatuksella on merkittävä rooli**, ja se sai kansalaisilta eniten kannatusta. Kansalaiset vaativat elintarvikekasvatuksen sisällyttämistä koulujen opetussuunnitelmiin, jotta ruoan arvo ymmärretään ja ruokaa aletaan arvostaa jo varhaisessa iässä.

III. Seuraavat vaiheet

Osassa suosituksista otetaan huomioon Euroopan komission **meneillään oleva työ** jäsenvaltioiden ja sidosryhmien kanssa elintarvikejätteen torjumiseksi kaikkialla EU:ssa ja vahvistetaan ja tuetaan tarvetta toteuttaa EU:n tason toimia tällä alalla. Kansalaiset suosittelevat esimerkiksi **tiedon ja parhaiden käytäntöjen jakamista** asiaankuuluvien sidosryhmien välillä elintarvikejätteen ehkäisemisen alalla – mikä on keskeinen osa vuonna 2016 perustetun [EU:n ruokahävikki- ja ruokajätefoorumin](#) toimeksiantoa. Sidosryhmien vuonna 2021 hyväksymillä [EU:n käytännössä elintarvikealan vastuullisesta yritystoiminnasta ja markkinoinnista](#) kannustetaan **elintarvikeyrityksiä konkreettisiin sitoumuksiin**. EU:n suuntaviivoilla, joilla helpotetaan [elintarvikkeiden lahjoittamista](#)³, [voidaan tukea yhdenmukaistettujen lähestymistapojen täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa, kuten EU:n kansalaiset ehdottavat](#).

Kansalaiset pyytävät myös toimia, joilla autetaan kuluttajia ehkäisemään elintarvikejätettä, mukaan lukien sekä kansalliset että EU:n laajuiset kampanjat, joilla tiedotetaan asiaan liittyvistä taloudellisista ja ympäristöhyödyistä ja joihin myös elintarvikealan toimijat osallistuvat. Kansalaiset haluavat kuluttajina saada tukea, jotta he voivat tehdä riittävän tiedon varassa omia päätöksiään siitä, miten viimeinen käyttöpäivä- ja parasta ennen -merkinnät tulisi ottaa huomioon elintarvikkeiden kulutuksessa ja käytössä. Kuluttajien elintarvikejätteesen liittyvät kysymykset ovat tärkeä aihe komission työssä, ja kansalaisten odotusten mukaisesti se on jatkossakin keskeinen osa-alue, johon toimia kohdistetaan. Yksi

³ EUVL C 361, 25.10.2017, s. 1–29.

keskeinen esimerkki toimista on [eurooppalainen kuluttajien ruokahävikkiforumi](#)⁴, joka pyrkii löytämään ratkaisuja ja kehittämään välineitä, joilla vähennetään kuluttajien elintarvikejätettä.

Kansalaisten suosituksissa nousi myös esiin **asioita, jotka edellyttävät lisäharkintaa**, kuten toimet, joilla varmistetaan, että turvallisten ylijäämäelintarvikkeiden tuhoaminen kielletään. Vaikka tämä periaate on jo otettu huomioon jätehierarkiassa (joka on vahvistettu EU:n jätelainsäädännössä⁵), sitä voitaisiin tarkastella edelleen komission työssä kestävien elintarvikejärjestelmien luomiseksi. Näin varmistetaan, että tuotetuista elintarvikkeista yhä suurempi osa käytetään ihmisten ravinnoksi. Suosituksissa korostetaan myös innovatiivisten ja kestävien pakkausten tutkimusta. Lisäksi suosituksista **nousee esiin joitakin aloja**, joilla komissio, jäsenvaltiot ja muut toimijat voivat **tulevaisuudessa toteuttaa toimia**. Tällaisia ovat esimerkiksi tarve tavoittaa kansalaiset paremmin ja lisätä heidän osallisuuttaan kaikkialla EU:ssa. Monet kansalaiset eivät ennen paneeliin osallistumista olleet tietoisia elintarvikejäteongelman laajuudesta ja sen kielteisistä vaikutuksista tai heidän omista jäsenvaltioissaan meneillään olevasta työstä elintarvikejätteen vähentämiseksi ja ehkäisemiseksi, kuten esimerkiksi ruokahävikin ja ruokajätteen torjunnan kansainvälisestä teemapäivästä. Komissio jatkaa yhteistyötä jäsenvaltioiden ja sidosryhmien kanssa tietoisuuden lisäämiseksi ja elintarvikejätettä koskevien käyttäytymisen muutosten tukemiseksi.

Euroopan komission päätöksenteon osalta **kansalaispaneelin tulokset tukevat elintarvikejätettä koskevaa komission yleistä työtä ja auttavat jäsenvaltioita saavuttamaan tulevat tavoitteet**. Suositukset täydentävät vaikutustentarviointia ja komission toteuttamaa julkista kuulemistä, joilla tuetaan elintarvikejätteen vähentämistä koskevien oikeudellisesti sitovien tavoitteiden asettamista, ja ne on otettu huomioon tätä aloitetta valmisteltaessa. Lisäksi kansalaisten suositukset jaetaan ja niistä keskustellaan jäsenvaltioille ja sidosryhmille tarkoitetulla EU:n ruokahävikki- ja ruokajäteforumilla, jotta nämä voivat ottaa suositukset huomioon elintarvikejätteen ehkäisemistä koskevissa ohjelmissaan. Kansalaisille tiedotetaan elintarvikejätteen ehkäisemiseen liittyvistä keskeisistä EU:n toimista, kuten lainsäädäntöehdotuksen hyväksymisestä.

”Oli hienoa tehdä yhteistyötä eri puolilta EU:ta tulevien ihmisten kanssa ja huomata, että suuri enemmistö on kiinnostunut tästä asiasta ja pyrkii löytämään tapoja parantaa elintarvikejätetilannetta.”

Lucie, 40, Tšekki

⁴ Euroopan komissio, EU-hanke: [Eurooppalainen kuluttajien ruokahävikkiforumi](#), lokakuu 2021–heinäkuu 2023.

⁵ EUVL L 150, 14.6.2018, s. 109–140.

ELINTARVIKEJÄTTEEN VÄHENTÄMISTÄ KÄSITTELEVÄN EUROOPPALAISEN KANSALAISPANEELIN LOPPUSUOSITUKSET

Nro	Suosituksen otsikko	Puolesta	Vastaan	Pidättäytyi äänestämästä
1	Mitä lähempänä viljelijä, sen tyytyväisempi kuluttaja: vähemmän jätettä, enemmän kestävyyttä	120	15	5
2	Kodin maut: julkinen ja yksityinen tuki paikalliselle maataloudelle elintarvikejätteen vähentämiseksi	119	9	12
3	Jaa, älä haaskaa!	93	31	16
4	Tietojen ja parhaiden käytäntöjen jakaminen kaikkialla Euroopassa	97	27	16
5	Tietojen kerääminen koko elintarvikeketjussa	101	28	11
6	Kansalaisten äänellä on merkitystä: kansalaisten osallistuminen Euroopan elintarvikepolitiikkaan	91	37	12
7	Juuri poimittu: kausielintarvikkeiden arvo	103	26	11
8	EU:n laajuinen elintarviketietojen vaihtoverkosto	84	41	14
9	Suunnitellut ostot ja suunniteltu jakelu	85	38	16
10	Ravintolat tukevat ”nauti tuhlaamatta” -ajatusta	113	17	9
11	Kaikella jätteellä on painonsa	73	48	18
12	Pakollinen raportointijärjestelmä avoimuutta varten yhdistettynä seuraamuksiin ja palkintoihin	68	56	15
13	Myymättä jääneiden elintarvikkeiden hävittämistä koskeva EU:n laajuinen lainsäädäntö – vertaisoppimiseen perustuva lähestymistapa kaikissa jäsenvaltioissa	109	20	10
14	Elintarvikejätettä koskeva avoimuus näkyvyyttä ja toimintaa varten	102	22	15
15	Pakkauksia ja pakkausten käyttöä koskevat innovaatiot tarpeen mukaan	116	18	5
16	Elintarvikejätteen määritelmän laajentaminen korjaamalla jätettyjen elintarvikkeiden säästämiseksi	110	19	10
17	Etusijalle aikuisten kannustaminen ryhtymään toimiin ruokahävikin torjumiseksi	113	20	6
18	Ravitsemustietoisuutta ja kestäviä elintarvikkeita ensimmäisen ja toisen asteen oppilaitoksissa	123	9	7
19	Edistetään ja tuetaan elintarvikkeiden jakamissovelluksia ja -alustoja, jotka yhdistävät kuluttajat toisiinsa	97	25	17
20	Säästä ruokaa, säästä rahaa: ruokahävikin vastainen eurooppalainen kampanja yhteistyössä elintarvikkeiden vähittäismyyjien kanssa neljänä viikonloppuna vuodessa	98	31	10
21	”Loppu ruokahävikille”: ruokahävikkiä käsittelevä teemaviikko kouluissa	116	16	7
22	Annetaan kuluttajille keskeisiä tietoja, jotta he voivat tarkastella itsenäisesti vaikutustaan elintarvikejätteen määrään ja ymmärtää, miten tuote jalostetaan, säilytetään ja käytetään uudelleen ennen viimeistä käyttöpäivämäärää ja sen jälkeen (“viimeinen käyttöpäivä” on päivä, jonka jälkeen tuotteen käyttö ei ole turvallista eikä sitä pitäisi käyttää; ”parasta ennen” tarkoittaa päivää, johon asti tuotteen laatu on parhaimmillaan)	108	26	5
23	Lähellä viimeistä käyttöpäivää myytävien vähittäiskauppatuotteiden kuluttajamarkkinointiin sovellettavien käytäntöjen standardointi	109	18	12

Elintarvikejätteen vähentämistä käsittelevän eurooppalaisen kansalaispaneelin osanottajien suositukset (koko teksti)

AIHEKOKONAISUUS I – YHTEISTYÖ ELINTARVIKKEIDEN ARVOKETJUSSA: PELLOLTA PÖYTÄÄN

SUOSITUS 1

Mitä lähempänä viljelijä, sen tyytyväisempi kuluttaja: vähemmän jätettä, enemmän kestävyyttä

Suosittelaa, että EU jatkaa työtään politiikoilla ja aloitteilla, joilla tuetaan pientuottajia vähittäismyyjien ja valintamyymälöiden kanssa käytävässä kaupassa. Suuret vähittäiskaupat ja jalostajat ovat tällaisessa kauppasuhteessa selvästi vahvemmassa asemassa ja usein ohjaavat kauppaa omaksi edukseen, minkä seurauksena elintarvikkeita saattaa päätyä jätteeksi.

Erityistä huomiota on kiinnitettävä kolmeen näkökohtaan:

- 1) EU:n ja sen jäsenvaltioiden on kannustettava vähittäiskauppiaita ja valintamyymälöitä tekemään hankinnat aina lähimmältä mahdolliselta tuottajalta. Lisäksi on tutkittava ja kehitettävä kannustimia, jotka ohjaavat vähittäiskauppiaita noudattamaan näitä suosituksia.
- 2) EU:n on seurattava viime hetken peruutuksia koskevaa kieltoa vuodelta 2019 ja oltava valmis puuttumaan asiaan, jos sitä ei noudateta.
- 3) EU:n on edelleen edistettävä politiikkoja, jotka koskevat ulkoisesti virheellisiä elintarvikkeita, ja tutkittava tarkemmin, millaisia seurauksia näiden tuotteiden hylkäämisestä on elintarvikejätteen kannalta.

Perustelut

Pientuottajien ja niiden harjoittaman lähimyynnin tukeminen tuo monia mahdollisuuksia elintarvikejätteen vähentämiseen sekä arvoketjussa että kotitalouksissa:

- Kun elintarvikekuljetukset ovat pitkiä ja marketit pyrkivät lisäämään kustannustehokkuutta kasvattamalla hankintamääriä, ruokahävikin syntymisen riski kasvaa.
- Paikalliset tuottajat pystyvät mukautumaan paremmin ja vastaamaan nopeammin kysynnän muutoksiin, mikä voi vähentää jätteen syntymistä.
- Lähituottajilta peräisin olevat elintarvikkeet ovat usein laadukkaita ja säilyvät hyvin, mikä voi vähentää kotitalouksissa syntyvän jätteen määrää.
- Elintarvikejäte, joka syntyy elintarvikkeen muotopuutteiden vuoksi, voidaan välttää.

- Viime hetken peruutuksista johtuvaa elintarvikejätettä voidaan välttää ottamalla käyttöön nykyistä kattavampia säännöksiä ja järjestelyjä pientuottajien tukemiseksi.

Lisähuomautuksia

Myönteinen vaikutus elintarviketurvaan ja terveyteen.

On tärkeää yhdistää tämä suositus muihin toimiin, joissa keskitytään kuluttajakäyttäytymiseen, yleiseen tiedon lisäämiseen ja koulutukseen, jotta voidaan vahvistaa sidosryhmien välistä yhteistyötä ja lisätä yleistä ymmärrystä elintarvikejätteestä ja sen yhteydestä paikalliseen elintarviketuotantoon.

Haasteet:

- Suuryritykset/vähittäiskauppiat ja lobbaajat saattavat vastustaa suunnitelman toteuttamista, koska se vaatii kompromissia vapaakauppaa ja vapaita markkinoita koskevan EU:n periaatteen kanssa.
- Käsitteille ”paikallinen” ja ”lyhyt toimitusketju” ei ole yhteisiä EU:n tason määritelmiä. Tämän suosituksen jatkotoimia varten on tärkeää keskustella siitä, mitä näillä käsitteillä tarkoitetaan.
- Tuotteiden kausiluonteisuus ja kuluttajien suuri kysyntä voivat asettaa haasteita lyhyestä elintarvikeketjusta peräisin olevien elintarvikkeiden saatavuudelle, koska niiden tarjonta on rajallinen.

SUOSITUS 2

Kodin maut: julkinen ja yksityinen tuki paikalliselle maataloudelle elintarvikejätteen vähentämiseksi

Suosittelaaan, että paikallis- ja alueviranomaiset tukevat paikallisia viljelijöitä käytännön ratkaisuilla ja toimilla, joilla pyritään vähentämään ruokahävikkiä. Tavoitteena on kannustaa sidosryhmiä tekemään tiiviimpää yhteistyötä tällaisten ratkaisujen ja toimien viemiseksi eteenpäin, jotta voidaan luoda kestävä elintarvikejärjestelmä, josta hyötyvät sekä viljelijät että kuluttajat.

Paikallisviranomaisille ehdotetaan seuraavia toimia:

- 1) Verohelpotukset ja tuet pienviljelijöille.
- 2) Tuetaan paikallisia viljelijöitä sellaisten uusien markkinoiden kartoittamisessa, joilla heitä voidaan suojella epäoikeudenmukaiselta asemalta suhteessa vähittäismyyjiin, esimerkiksi antamalla käyttöön julkisia tiloja myyntiä varten.
- 3) Tuetaan arvoketjun sidosryhmiä osallistavia prosesseja ja aloitteita elintarvikejätteen vähentämiseksi esimerkiksi edistämällä kaupungin sisäisten elintarvikejättesovellusten käyttöä.
- 4) Tuetaan järjestöjä ja muita tahoja, jotka toimivat yhteistyössä paikallisten viljelijöiden

kanssa elintarvikejätteen vähentämiseksi, kuten ruokapankkeja.

Perustelut

Pientuottajia ja niiden harjoittamaa lähimyyntiä tukemalla on mahdollista vähentää elintarvikejätettä monin tavoin sekä arvoketjussa että kotitalouksissa:

- Kun elintarvikekuljetukset ovat pitkiä ja marketit pyrkivät lisäämään kustannustehokkuutta kasvattamalla hankintamääriä, ruokahävikin syntymisen riski kasvaa.
- Paikalliset tuottajat pystyvät vastaamaan nopeammin kysyntään ja mukautumaan paremmin muutoksiin, mikä voi vähentää jätteen syntymistä.
- Lähituottajilta peräisin olevat elintarvikkeet ovat usein laadukkaita ja säilyvät hyvin, joten arvoketjua lyhentämällä voidaan vähentää sekä kuljetuksissa että kotitalouksissa syntyvää jätettä.

Lisähuomautuksia

- On tärkeää yhdistää tämä suositus muihin toimiin, joissa keskitytään kuluttajakäyttäytymiseen, yleiseen tiedon lisäämiseen ja koulutukseen, jotta voidaan vahvistaa sidosryhmien välistä yhteistyötä ja lisätä yleistä ymmärrystä elintarvikejätteestä ja sen yhteydestä paikalliseen elintarviketuotantoon.

Keskeiset haasteet

- Suosituksen soveltamisala on laaja, ja sen soveltaminen on vaativaa. Useiden suosituksessa ehdotettujen toimien analysointi ja täytäntöönpano vievät aikaa ja edellyttävät vankkoja seurantajärjestelmiä.
- Suositus vaatii kompromisseja vapaakauppaa ja vapaita markkinoita koskevan EU:n periaatteen kanssa, mikä voi vaikeuttaa sen hyväksymistä eri sidosryhmissä.

SUOSITUS 3

Jaa, älä haaskaa!

Suosittelaaan, että valtiot tukevat ruokapankkeja ja muita uudelleenjakelijoita taloudellisesti perustasolla kaikkialla Euroopassa yhteisen rakenteellisen järjestelmän avulla sen sijaan, että ne toimisivat pääasiassa yksityisillä lahjoituksilla (100-prosenttista rahoitusta ei suositella, jotta ne eivät muutu liiketoiminnaksi). Lisäksi suositellaan alustaa, joka yhdistää nykyiset sovellukset, jotka toimivat vähittäiskauppioiden ja ruokapankkien yhteydenpidon välineinä. Alustan on oltava käyttäjäystävällinen, tehokas ja keskitetysti hallinnoitu. Lisäksi suositellaan, että vähittäiskauppiailta ruokapankkeille uudelleenjaetut (lahjoitetut tai alennuksella myydyt) elintarvikkeet luovutetaan eteenpäin hyvissä ajoin ja hyvässä kunnossa, mieluiten 3–5 päivää ennen kuin ne pilaantuvat (tällä hetkellä ohjeena olevan 48 tunnin sijaan). Kannustimena näiden toimien toteuttamiseen voidaan käyttää uudelleenjakelun käytöstä saatavaa vähittäiskauppioiden verovähennystä, joka vähenee asteittain lähestyttäessä viimeistä käyttöpäivää. Vähennyksen saamisen edellytyksenä on, että elintarvikkeita on lahjoitettu tietty vähimmäismäärä.

Perustelut

Koska elintarvikejätettä ei voida täysin välttää nykyisessä järjestelmässä, olisi vähintään pyrittävä säästämään elintarvikkeet, jotka ovat päätyvässä hävikkiin. Tätä varten olisi hyödynnettävä kaikkia käytettävissä olevia välineitä (kuten ruokapankkeja, sovelluksia, yhdistyksiä, aloitteita).

Lisähuomautuksia

Haasteena on vahvistaa ruokapankkien kapasiteettia tekemättä niistä liiketoimintaa (pää tavoitteena on vähentää elintarvikejätettä tuotantoketjun alkupäässä).

SUOSITUS 4

Tietojen ja parhaiden käytäntöjen jakaminen kaikkialla Euroopassa

Suosittelaaan, että maiden viranomaiset jakavat tietojaan ja parhaita käytäntöjään, jotka liittyvät elintarvikejätteen vähentämiseen elintarvikeketjun kaikissa vaiheissa tuottajista kuluttajiin ja Euroopan komission ruokajätefoorumiin ([EU:n ruokahävikki- ja ruokajätefoorumi](#)). Tämän jälkeen tietoa hallinnoi ja analysoi EU:n tutkijoiden erityiskomitea, jonka tehtävänä on edistää hyviä käytäntöjä ja tuoda ne helposti saataville. Hyviä käytäntöjä koskevat tiedot olisi luokiteltava tuotanto- ja kulutustyyppien mukaan. Lisäksi tavoitteena on edistää verkoston luomista niiden kaupunkien/alueiden välille, jotka käyttävät tätä tietoa ja ottavat käyttöön kulutus- ja tuotantomalleihinsa parhaiten soveltuvia käytäntöjä. Verkosto perustetaan näitä alueita varten, jotta ne voivat oppia toisiltaan alueiden välisten yhtäläisyyksien pohjalta. Tässä yhteydessä voidaan soveltaa kumppanikaupunkimallia. Sen mukaan kaupungit, joilla on samankaltaisia ruokahävikkihaasteita, tekevät yhteistyötä haasteiden ratkaisemiseksi.

Perustelut

Parhaita käytäntöjä on mahdollista jakaa nykyistä tehokkaammin ja johdonmukaisemmin. Suosituksen avulla saadaan hyödynnettyä EU:n ruokahävikki- ja ruokajätefoorumi, Eurocities-konseptia ja kumppanikaupunkimallia. Suosituksen tavoitteena on lisätä kaupunkien ja alueiden yhteistyömahdollisuuksia kaikkialla Euroopassa.

Lisähuomautuksia

SUOSITUS 5

Tietojen kerääminen koko elintarvikeketjussa

Suosittelaa, että jokin EU:n elin tai muut virastot tai tutkimuslaitokset keräävät kaikkien elintarvikeketjun vaiheiden osalta tietoa siitä, miten, missä, kenen toimesta, miksi ja milloin elintarvikejätettä syntyy. Tiedon keruussa voidaan käyttää seuraavia keinoja:

- 1) Yksittäisten kuluttajien käyttäytymisestä kerätään tietoa sovelluksella, johon kuluttajat syöttävät mittaustietoja.
- 2) Tietoja kerätään kasvokkain tehtävällä Eurobarometri-tutkimuksella.
- 3) Tietoa kerätään kouluille ja muille koulutusorganisaatioille lähetetyillä kyselytutkimuksilla. Kyselytutkimus voidaan järjestää ennen koulun toteuttamaa ruokahävikkikampanjaa ja/tai sen jälkeen.
- 4) Kansalaispaneeleihin osallistuvista ihmisistä muodostetaan edustava kohortti tutkimusta varten.
- 5) Kirjaamistutkimus kuluttajien käyttäytymisestä toteutetaan interventiotutkimuksena. Esimerkkinä voidaan käyttää Belgian/Alankomaiden kuluttajatutkimuspaneeleita.
- 6) Hyödynnetään yliopistojen tieteellisesti validoimia toimenpiteitä.
- 7) Toteutetaan havaintotutkimuksia, joissa tutkitaan todellisia jätemääriä käyttämällä kaupunkien ja kuntien jätehuoltoprosesseista saatuja tietoja.
- 8) Kerätään ja vertaillaan valintamyymälöiden ja viljelijöiden välisiin liiketoimiin liittyviä laskuja.
- 9) Otetaan käyttöön standardoidut lomakkeet jäteraportointia varten.

Perustelut

Keräämällä tietoa siitä, missä, milloin ja miksi ruokaa haaskataan, pystytään suunnittelemaan kohdennetumpia tiedotuskampanjoita ja tarjoamaan yksityiskohtaista tietoa siitä, millä osa-alueella toteutetut toimet vähentävät ruokahävikkiä kaikkein tehokkaimmin. Keräämällä tarkempia tietoja siitä, missä vaiheessa elintarvikeketjua ruokaa haaskataan, voidaan luoda nykyistä tehokkaampia ratkaisuja ruokahävikin vähentämiseksi. Nykyinen yhteinen menetelmä elintarvikejätettä koskevien EU:n tason tietojen keräämiseksi (joka on määritelty komission delegoidussa päätöksessä (EU) 2019/1597) keskittyy jätteen määrän mittaamiseen, kun taas tämän ehdotuksen tavoitteena on kerätä yksityiskohtaisempia tietoja siitä, kenen toimesta, milloin ja missä elintarvikejätettä syntyy. Tässä suosituksessa ehdotetuilla tiedonkeruuhankkeilla/-aloitteilla kerättyjä tietoja voidaan käyttää täydentämään määrällisiä tietoja, joita kerätään jäsenvaltioiden uusista vuotuisista raporteista. Suosituksen menetelmillä pystytään määrittelemään tarkemmin, mitkä, miten, kenen toimesta, milloin ja missä elintarvikkeet päätyvät jätteeksi.

Lisähuomautuksia

Huomautuksia kerättävistä tiedoista: Tarvitaan tietoa siitä, mitkä, miten, kenen toimesta, milloin ja missä elintarvikkeet päätyvät jätteeksi. **Mitä/Milloin:** Mitä elintarvikkeita päätyy jätteeksi ja missä olosuhteissa? Mitä ihmiset heittävät pois? Kuinka monta grammaa jää lautaselle? Tarvitaan tietoa siitä, kuinka paljon ostamme ja kuinka paljon tästä määrästä heitämme roskeen. **Miten:** Miten elintarvikkeesta on tullut jätettä? Onko se heitetty roskeen? Onko se valmistettu liian myöhäisessä vaiheessa, mennyt pilalle tai ylittänyt viimeisen käyttöpäivän? Ostimmeko liikaa? Näiden kysymysten yhteydessä voidaan pohtia myös kulttuurieroja. **Kuka:** Kuka toimitusketjussa haaskaa elintarvikkeita? Jakelijat, kuluttajat...? Onko kuluttajatasolla eritelty, ketkä haaskaavat elintarvikkeita eniten? Jaotteluja voitaisiin tehdä esimerkiksi kuluttajien iän perusteella tai maillain. (Huom. Haluavatko ihmiset antaa näitä tietoja?

Liittyy kohtaan 5). Inspiraation lähteenä on yritys, jonka nimi on Growth for Knowledge (GFK).

EU:n kansalaisten yksityisyyden ja henkilötietojen suojan kunnioittaminen on erittäin tärkeää. Kaikissa tähän suositukseen perustuvissa tutkimuksissa on noudatettava tätä periaatetta.

SUOSITUS 6

Kansalaisten äänellä on merkitystä: kansalaisten osallistuminen Euroopan elintarvikepolitiikkaan

Suosittelaa, että perustetaan paikallisia ja kansallisia kansalaisfoorumeita Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin ja elintarvikejätteen vähentämistä käsittelevän EU:n kansalaispaneelin pohjalta. Näiden foorumien tehtävänä on seurata kansalaisten näkökulmasta kansallisia strategioita, joilla elintarvikejätteen vähentämistä koskevat EU:n direktiivit pannaan täytäntöön, ja antaa neuvoja niitä varten. Lisäksi suositellaan, että EU:n ruokajätefoorumiin sisällytetään kansalaisvaikuttamisen mahdollistava kansalaisedustus ja että tämän kansalaisista koostuvan ryhmän jäsenet koordinoivat vaikutusfoorumien välistä tiedonvaihtoa. Sekä kansallisten että EU:n tason foorumien olisi tarjottava alusta tietojen jakamiselle ja vastavuoroiselle oppimiselle kansalaisten/kuluttajien, sidosryhmien ja

poliittisten päättäjien välillä.

Perustelut

Suosituksista ehdotetaan, koska kansalaisten kuuleminen on tärkeää. Lisäksi suosituksella halutaan varmistaa, että prosessit ovat oikeudenmukaisia ja avoimia, ja antaa kansalaisille ja päättäjille mahdollisuus koordinoita toimia ja oppia toisiltaan. Kansalaiset ovat oman elämänsä asiantuntijoita, ja heidän näkökulmansa on otettava huomioon paikallisella, kansallisella ja EU:n tasolla.

Lisähuomautuksia

SUOSITUS 7

Juuri poimittu: kausielintarvikkeiden arvo

Suosittelaaan, että kuluttajatottumuksia pyritään muuttamaan antamalla kuluttajille tietoa kausielintarvikkeiden arvosta. Tietoa annetaan kauppoissa olevilla selkeillä kylteillä, joiden avulla kuluttajat voivat helposti tunnistaa kausituotteet. Kausituotteisiin liittyvää tietoa välitetään myös suurelle yleisölle tarkoitetuilla tiedotuskampanjoilla. Kun kuluttajat saavat tietoa hyllyillä olevien kylttien ja kampanjoitten avulla, tuottajat saattavat lisätä kausituotteiden tuotantoa. Lisäksi suositellaan laadukkaan tiedon keräämistä menetelmistä, joilla on tehokkaasti edistetty kausituotteiden tuotantoa ja vähennetty heikkolaatuisten ei-kausituotteiden tuontia.

Perustelut

Suosituksista ehdotetaan, koska muut kuin kausielintarvikkeet ovat usein tuontituotteita ja/tai niiden laatu on kausielintarvikkeita heikompi. Laadukas tuotevalikoima voi vaikuttaa kuluttajakäyttäytymiseen, sillä yleensä laadukkaita elintarvikkeita arvostetaan enemmän ja haaskataan vähemmän.

Lisähuomautuksia

AIHEKOKONAISUUS II – ELINTARVIKEYRITYKSIÄ KOSKEVAT ALOITTEET

SUOSITUS 8

EU:n laajuinen elintarviketietojen vaihtoverkosto

Suosittelaa, että suuret jakelijat liitetään rekisterin kautta suoraan EU:n laajuiselle verkkosivustolle, jolla jaetaan tietoa elintarvikkeista, joiden viimeinen käyttöpäivä tai parasta ennen -päivämäärä on lähestymässä tai joita on tuotettu yli tarpeen. Verkkosivuston tavoitteena on ehkäistä ruokahävikkiä mahdollistamalla viestintä saman tason (ks. alla) toimijoiden välillä ja toimitusketjun seuraavan alakohtaisen yksikön kanssa. Yritykset voivat liittyä alustalle ja tarjota tai ostaa ylijäämäelintarvikkeita alennuksella. Tasoja on kolme:

1. Ensimmäinen taso: tuottajat, viljelijät ja jakelijat
2. Toinen taso: marketit, ruokapankit ja paikallisyhteisöjen yhteiskeittiöt
3. Kolmas taso: kuluttajat ja kotitaloudet.

Perustelut

Kansalaiset eivät antaneet perustelua.

Lisähuomautuksia

SUOSITUS 9

Suunnitellut ostot ja suunniteltu jakelu

Suosittelaa oikeudellista kehystä, jolla yhdenmukaistetaan ylijäämäelintarvikkeiden tai viimeistä käyttöpäivää lähellä olevien elintarvikkeiden uudelleenjakamista koskevaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöä koko toimitusketjun osalta. Kehyksessä otetaan huomioon turvallisuussäännökset ja tietojen ennustaminen. Ostot on suhteutettava myytävään määrään. Valintamyymälöitä ja toimittajia kannustetaan (esim. verohelpotuksilla) myymään tuotteita alennuksella tai lahjoittamaan ne eteenpäin.

Perustelut

Kansalaiset eivät antaneet perustelua.

Lisähuomautuksia

SUOSITUS 10

Ravintolat tukevat ”nauti tuhlaamatta” -ajatusta

Suositteltaan EU:n toimielimille seuraavaa suunnitelmaa ruokahävikin vähentämiseksi ravintoloissa. Otetaan EU:ssa käyttöön yhdenmukainen logo, jota kaikentyyppiset ravintolat voivat käyttää silloin, kun tietyt laatukriteerit (esim. jäljempänä esitetyt ja eräät muut) täyttyvät. Logossa mainostetaan mahdollisuutta ottaa ylijäänyt ruoka kotiin. Ravintolan henkilökunta antaa pakkaukset kotiin vietävää ruokaa varten. Ravintoloissa, joissa logo on käytössä, ruokalistaan lisätään teksti ”syömättä jääneen ruoan voi ottaa kotiin”. Jos valmistettua ruokaa jää jäljelle, sitä tarjotaan työntekijöille. Jos keittiöstä jää yli ylimääräisiä raakoja elintarvikkeita, niitä tarjotaan ruokapankeille tai muille hyväntekeväisyysjärjestöille.

Jos ruoka on syötäväksi kelpaamatonta, sitä käytetään uusiutuvan energian tuottamiseen. Ravintoloita kannustetaan täyttämään nämä laatukriteerit (tai muut laatukriteerit) tarjoamalla niille taloudellista tukea tätä varten. Taloudellisena kannustimena voidaan käyttää verohelpotusta. Myös lisätuki voi tulla kysymykseen. Koska keittiöiden ylijäämätuotteet on mahdollista punnita tai mitata, määriä pystytään seuraamaan ja käyttämään verohelpotuksen perusteena.

Perustelut

Suosituksen tavoitteena on vähentää ravintoloista peräisin olevaa elintarvikejätettä. Lisäksi sillä pyritään vähentämään mahdollista häpeävaikutusta, joka voi estää joitain ihmisiä viemästä ylijäänyttä ruokaa kotiin. Ravintoloiden toimiminen esimerkkeinä voi myös kannustaa kotitalouksia vähentämään ruokahävikkiä.

Lisähuomautuksia

SUOSITUS 11

Kaikella jätteellä on painonsa

Suositteltaan, että jätehuollosta vastaavat organisaatiot velvoitetaan punnitsemaan tai muulla tavoin mittaamaan orgaanisen jätteen määrä. Suunnitelma voidaan toteuttaa ensin julkisissa laitoksissa (esim. kouluissa ja sairaaloissa), kokonaisissa asuinyhteisöissä tai kaupunginosissa, ja sen jälkeen siihen voidaan ottaa mukaan myös kotitaloudet. Suunnitelman toteutuksessa mukana olevien laitosten ja alueiden edustajille ja myöhemmin kotitalouksille on toimitettava säännöllisesti raportteja, jotta ne voivat verrata tuloksiaan aiempien kausien ja muiden osallistujien tuloksiin. Tämä lisää tietoisuutta ja kannustaa vähentämään ruokahävikkiä. Jättemääriä ei tarvitse mitata samalla tavalla kaikissa maissa. Riittää, että tiedot ovat vertailukelpoisia oman maan sisällä.

Perustelut

Suosituksen tavoitteena on lisätä kuluttajien tietoisuutta aiheesta. Lisäksi se kannustaa parantamaan toimintaa ja vähentämään ruokahävikkiä. Tulosten mittaaminen lyhyellä ja

pitkällä aikavälillä voi osaltaan motivoida vähentämään elintarvikejätettä.

Lisähuomautuksia

SUOSITUS 12

Pakollinen raportointijärjestelmä avoimuutta varten yhdistettynä seuraamuksiin ja palkintoihin

Suosittelaa (etenkin ISO-sertifiointia vastaavan) raportointijärjestelmän perustamista, jotta voidaan asettaa erityisiä standardeja koko arvoketjulle, mukaan lukien tuottajat, valmistajat, vähittäismyyjät, valintamyymälät, ravintolat ja hotellit. Järjestelmässä erotetaan toisistaan suuret ja toisaalta pienet tai keskisuuret yritykset eli pk-yritykset. Yrityksen koko määritellään olemassa olevien kokoluokitusten perusteella. Standardien noudattamatta jättämisestä määrätään seuraamuksia, ja tavoitetta paremmat suoritukset palkitaan. Seuraamusten määräämiseksi otetaan käyttöön suhteellisuuteen perustuva sakkojärjestelmä, jossa huomioidaan rikkomuksen vakavuus ja yrityksen koko. Palkkiot perustuvat ensisijaisesti luokitusjärjestelmään (esimerkiksi A, B ja C) tai mahdollisesti taloudellisiin kannustimiin erityisesti pk-yritysten osalta. Raportoinnista vastaavat riippumattomat ja ulkopuoliset tarkastajat, eivät itse yritykset. Täytäntöönpanosta ja seurannasta vastaavat jäsenvaltioiden viranomaiset (esim. ministeriöt tai sääntelyelimet). Tiedot asetetaan julkisesti saataville muun muassa vertaisoppimisen mahdollistamiseksi. Komissio valvoo ja koordinoi suunnitelman toteuttamista.

Perustelut

Avoimuuden vuoksi on tärkeää, että luokitusmerkinnän ohella luokituksista on helposti saatavilla olevaa lisätietoa sitä haluaville.

Lisähuomautuksia

SUOSITUS 13

Myymättä jääneiden elintarvikkeiden hävittämistä koskeva EU:n laajuinen lainsäädäntö – vertaisoppimiseen perustuva lähestymistapa kaikissa jäsenvaltioissa

Varmistetaan elintarvikkeiden hyötykäyttö eri vaiheissa ennen kuin ne päätyvät jätteeksi. Ensisijaisena tavoitteena on elintarvikejätteen välttäminen, mutta jos se ei ole mahdollista, käyttökohteet valitaan seuraavassa järjestyksessä: ensisijaisesti ihmisravinnoksi, sitten eläimille, sitten biopolttoaineeksi ja viimeksi kompostointiin. Jotta järjestely saadaan toimimaan, jäsenvaltioiden on luotava sitä varten tarvittava infrastruktuuri. EU asettaa elintarvikejätteen vähentämisen tavoitetasoksi tietyn prosenttiosuuden, ja jäsenvaltiot asettavat omat raja-arvonsa, jotta EU:n tavoite saavutetaan. Jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön joko vapaaehtoisia tai pakollisia toimenpiteitä, joita yritysten on noudatettava.

Vähennyksen on oltava mitattavissa. Marketteihin keskittyvän pilottivaiheen ja vertaisoppimiseen perustuvien mukautusten jälkeen julkistetaan parhaat käytännöt, jotka toimivat ohjenuorana kaikille jäsenvaltioille.

Perustelut

Ranskassa järjestely ei toimi, vaan tarvitaan parempi ratkaisu. Sellaisen tarjoaa esimerkiksi Suomessa käytössä olevien verkkoalustojen kaltainen alusta, jolle yritykset voivat lähettää tiedot elintarvikkeista, jotka ovat päätymässä hävikkiin. Elintarvikkeiden tuhlauksen kieltävä laki on pidettävä yleisluontoisena, jotta voidaan ottaa huomioon jäsenvaltioiden erilaiset kulttuurit.

Lisähuomautuksia

SUOSITUS 14

Elintarvikejätettä koskeva avoimuus näkyvyyttä ja toimintaa varten

Suosittelaa, että kaikille elintarvikeketjun toimijoille yksittäisiä kotitalouksia lukuun ottamatta asetetaan velvollisuus mitata elintarvikejätettä ja raportoida avoimesti elintarvikejätettä koskevista tavoitteista ja niiden toteuttamisesta. Lisäksi tarvitaan uusia tiedonkeruuvaihtoehtoja elintarvikehävikin kartoittamiseksi, myös maatalousalalla.

Lisäksi myöhemmin voidaan ottaa käyttöön eriytettyjä kannustimia uranuurtajina toimiville instituutioille, jotka tekevät vapaaehtoisia sopimuksia elintarvikejätteen vähentämiseksi. Korjaavat toimenpiteet lisäävät järjestelmän merkittävyyttä, ja tavoitteena on ulottaa ne kaikkiin elintarvikeketjun toimijoihin (lukuun ottamatta yksittäisiä kotitalouksia).

EU:n on arvioitava eri jäsenvaltioiden raportointirakenteisiin, kannustimiin ja korjaaviin toimenpiteisiin liittyvät parhaat käytännöt. Näin voidaan luoda jäsenvaltioiden järjestelmiin juurrutettu EU:n kehys, joka auttaa parantamaan tietojen vertailukelpoisuutta.

Perustelut

Suosituksen tavoitteena on lisätä elintarvikejätettä koskevaa tietoa, jotta sen pohjalta voidaan suunnitella elintarvikejätteen ehkäisemiseen tähtääviä lisätoimia, kuten kannustimia, innovatiivisia vapaaehtoisia sopimuksia ja korjaavia mekanismeja.

Lisähuomautuksia

Kannustimena voidaan käyttää esimerkiksi EU:n laajuista merkintäjärjestelmää (markkinointistrategioiden hyödyntämiseksi) tai asianmukaista taloudellista korvausta elintarvikejätteen vähentämisestä.

SUOSITUS 15

Pakkauksia ja pakkausten käyttöä koskevat innovaatiot tarpeen mukaan

Suosittelaaan jatkamaan investointeja innovatiivisia ja vaihtoehtoisia kestäviä pakkauksia kehittävään tieteelliseen tutkimukseen, jotta voidaan pidentää elintarvikkeiden elinkaarta, mukauttaa pakkauskokoja elintarvikejätteen vähentämiseksi ja varmistaa parempi elintarviketurvallisuus elintarvikkeiden kuljetuksissa. EU:n on tuettava pakkausten kehittämistä taloudellisesti ja poliittisesti esimerkiksi rahoittamalla startup-yrityksiä ja pienempiä innovaatioaloitteita asianmukaisten ohjelmien kautta. Lisäksi suositellaan, että vähittäiskauppiaita tuetaan, jotta ne voivat mahdollisuuksien mukaan myydä elintarvikkeita ilman pakkausta. Samalla on kuitenkin huolehdittava elintarvikkeiden turvallisuudesta.

Perustelut

Pakkauksia tarvitaan edelleen erityisesti kuljetuksissa ja elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi. Tukemalla ympäristöystävällisiin pakkauksiin liittyviä innovaatioita (jotka syntyvät tutkimuksen tai startup-yritysten työn tuloksena) voidaan edistää tämän suosituksen tavoitteiden saavuttamista kestäväällä tavalla. Pilaantuvien elintarvikkeiden pakkauskokojen mukauttaminen vähentää elintarvikejätettä. Samaan aikaan on otettava huomioon pakkausjätteen lisääntymisen riski (jota on pyrittävä vähentämään muun muassa edellä mainitulla tutkimustyöllä). Toisaalta kuluttajille on oltava tarjolla myös kerta-annoksia, joita varten voi tuoda oman astian. Näin vähennetään sekä elintarvikejätettä ja että muuta jätettä. Ympäristöystävällisten pakkausten käyttöä tukevia rakenteita ja infrastruktuuria kehittämällä saavutetaan lopulta myös kuluttajien hyväksyntä.

Lisähuomautuksia

AIHEKOKONAISUUS III – KULUTTAJAKÄYTTÄYTYMISEN MUUTOKSEN TUKEMINEN

SUOSITUS 16

Elintarvikejätteen määritelmän laajentaminen korjaamalla jätettyjen elintarvikkeiden säästämiseksi

Suositlemme, että korjaamalla jätetyt elintarvikkeet sisällytetään EU:n tasolla vahvistettuun elintarvikejätteen määritelmään. Viljelijöillä on myös oltava mahdollisuus myydä tuotteita, jotka eivät ole ulkoisesti täydellisiä mutta silti syötäviä. Ruokahävikin välttämiseksi viljelijöiden olisi saatava käyttöönsä kylttejä, joissa kerrotaan, että kotitaloudet ja kansalaisjärjestöt voivat korjata sadon, joka uhkaa jäädä korjaamatta.

Ajatus on välitettävä kahdelle ryhmälle:

- kansalaisille suosituksessa 20 esitetyn kampanjan kautta
- viljelijöille jäsenvaltioiden maatalousministeriöiden kautta. Lisäksi suositellaan, että maatalousministeriöt panevat suosituksen täytäntöön koordinoitusti kuntien ja tuottajajärjestöjen kanssa.

Perustelut

Syötävien elintarvikkeiden haaskaamisessa ei ole mieltä. Suora sadonkorjuu auttaa konkretisoimaan viljelijöiden tekemää työtä ja lisäämään arvostusta tuotettuja elintarvikkeita kohtaan.

Lisähuomautuksia

Tarkoituksena ei ole syyllistää viljelijöitä.

SUOSITUS 17

Etusijalle aikuisten kannustaminen ryhtymään toimiin ruokahävikin torjumiseksi

Suosittelaa, että kukin jäsenvaltio toteuttaa aikuisille tarkoitettun ohjelman, jolla jaetaan tietoa ruokahävikin kustannuksista ja sen ehkäisemisen hyödyistä kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

Ohjelman on perustuttava parhaisiin saatavilla oleviin tietoihin (suositus 5), jotta ongelman kiireellisyys käy selväksi. Ohjelma sisältäisi sovelluksia (suositus 18), kampanjoita (suositukset 4 ja 20), elintarviketeollisuudessa työskentelevien täydennyskoulutusta, alan ammattilaisten sisäisiä koulutusohjelmia sekä aihetta käsitteleviä dokumentti- ja televisio-ohjelmia. Ohjelmaan voi myös kuulua lyhyitä mainoksia, jotka kertovat elintarvikkeiden uudelleenkäytön hyödyllisyydestä. Sunnuntai voitaisiin nimetä tähteiden hyötykäytön päiväksi. Lisäksi voidaan kehittää kilpailullisia kokkiohjelmia, joihin nuoret aikuiset voivat osallistua. Tällä tavoin televisiokanavat saadaan kampanjaan mukaan.

On tärkeää, että ihmisille tiedotetaan yksinkertaisilla viesteillä tai herätteillä elintarvikkeiden säästämisen taloudellisista ja ympäristöhyödyistä.

Keskeisiä tiedon jakamisen kanavia ovat tiedotusvälineet, erityisesti julkisen palvelun radioasemat ja televisio, painetut lehdet, sosiaalinen media, julkiset laitokset, museot ja vähittäiskauppiat. EU:n toimielimet voivat kehittää resursseja jäsenvaltioiden tukemiseksi (esimerkiksi Euroopan historian talon kautta).

Perustelut

Muut koulutusta koskevat suositukset keskittyvät lasten koulutukseen, mutta tarvitsemme myös toimia, joilla on välitön vaikutus tämänhetkisiä osto- ja ruoanlaittopäätöksiä tekevään sukupolveen.

Lisähuomautuksia

Marketeissa käytettävät ruokahävikin ehkäisemiseen tähtäävät heräteviestit tasapainottavat liialliseen kulutukseen ohjaavaa markkinointia.

SUOSITUS 18**Ravitsemustietoisuutta ja kestäviä elintarvikkeita ensimmäisen ja toisen asteen oppilaitoksissa**

Suosittelaaan, että kestävä ruokaa ja ravitsemusta koskevat aiheet otetaan mukaan perus- ja keskiasteen koulujen opetussuunnitelmiin joko luomalla uusia pakollisia kursseja, jollaisia on jo joissakin maissa, tai sisällyttämällä ne olemassa oleviin pakollisiin oppiaineisiin. Suosituksen tavoitteena on lisätä oppilaiden tietämystä ruokahävikistä keskustelemalla sosioekonomisista arvoista, kestävästä tuotannosta ja kulutuksesta, ostokäyttäytymisestä, kotitalouksien taloudesta ja käytännön kokemuksista tavoilla, jotka lähentävät kouluja ja maataloja. Tämän suosituksen toteutumisella on kaksi ennakkoehtoa, joiden toteutumiseen tarvitaan EU:n toimia. Ensinnäkin on järjestettävä toimintahalu luova ja vahvistava tiedotuskampanja, jossa on mukana useita sidosryhmiä (suositus 20). Toiseksi on tuettava opettajia tarjoamalla koulutusta sekä pedagogisia vaihtoja ja materiaaleja olemassa olevien verkostojen ja toimiviksi todettujen parhaiden käytäntöjen pohjalta. Näiden muutosten toteuttaminen voi viedä aikaa. Siksi on tärkeää, että kouluissa järjestetään jo nyt ruokahävikkiä koskevia teemapäiviä tai -viikkoja, joissa on mukana myös muita yhteiskunnallisia toimijoita (suositus 21).

Perustelut

Ruoan haaskaus on oire laajemmista systeemistä ongelmista, jotka liittyvät elintarvikkeiden tuotantoon, ostamiseen ja kuluttamiseen Euroopassa. Siksi kaikki ruokahävikkiä koskevat pedagogiset toimet on nähtävä osana suurempaa muutosliikettä ja liitettävä arvoihin sekä eurooppalaisen tuotannon ja kulutuksen haluttuun tulevaisuuteen. Koulutus kuuluu edelleen kansalliseen toimivaltaan, ja jäsenvaltioiden opetussuunnitelmat eroavat toisistaan. Tunnustamme nämä erot. Samalla EU:ta kannustetaan edistämään kunnianhimoisia toimia joko uusien oppiaineiden puitteissa tai sisällyttämällä toimet olemassa oleviin oppiaineisiin, kuten maantietoon tai taloustieteeseen.

Lisähuomautuksia

SUOSITUS 19

Edistetään ja tuetaan elintarvikkeiden jakamissovelluksia ja -alustoja, jotka yhdistävät kuluttajat toisiinsa

Suosittelaaan, että EU edistää ja tukee olemassa olevia sovelluksia ja alustoja, kuten Olio tai FoodSharing.de. Jotta välineet kuuluisivat tuen piiriin, niiden on täytettävä tietyt peruskriteerit, jotka toimivat myös arvioinnin perustana. Näitä ovat käyttäjäystävällisyys, tietokannan laajuus, riippumattomuus, mukautuvuus paikallisiin olosuhteisiin ja todellinen vaikutus elintarvikejätteen vähenemiseen. EU:n, kansallisten ja alueellisten viranomaisten on tuettava ennakoivasti – taloudellisella tuella mutta myös muulla tavoin – lupaavimpien välineiden kehittämistä ja ylläpitoa EU:n tutkimus-, toiminta- ja rahoitusohjelmien kautta. Julkisella rahoituksella on kannustettava tuottamaan laadullista ja puolueetonta tietoa ilman mainontaa.

Perustelut

Useat sovellukset yhdistävät eri toimijoita toisiinsa, esimerkiksi yrityksiä kuluttajiin tai kuluttajia toisiin kuluttajiin. Kuluttajilla saattaa jo olla käytössä sovelluksia, jotka auttavat ruoan säästämässä. Vaikuttaa kuitenkin siltä, etteivät ne ole maantieteellisesti kovin laajassa käytössä tai etteivät läheskään kaikki eurooppalaiset tiedä niiden olemassaolosta. On tärkeää, että EU ja jäsenvaltiot tukevat aktiivisesti vaikuttavimpia teknologisia innovaatioita mutta myös antavat mahdollisuuksia uusille ideoille ja innovaatioille, jotta kestävä kehitys voidaan saavuttaa pitkällä aikavälillä.

Lisähuomautuksia

SUOSITUS 20

Säästä ruokaa, säästä rahaa: ruokahävikin vastainen eurooppalainen kampanja yhteistyössä elintarvikkeiden vähittäismyyjien kanssa neljänä viikonloppuna vuodessa

Suosittelaaan, että EU koordinoi kampanjan, joka toteutetaan jäsenvaltioiden elintarvikemyymälöissä (mukaan lukien vähittäiskauppiat, supermarketit, hypermarketit ja pienemmät kaupat). Kampanja järjestetään joka vuosi neljänä viikonloppuna, ja sen teemana on ”säästä ruokaa, säästä rahaa”. Jäsenvaltiot valitsevat itse viikonloput, joiden aikana kampanja toteutetaan. Päivämäärät valitaan kauden mukaan siten, että kyseisenä ajankohtana on luontevaa lisätä tietoisuutta elintarvikkeiden ostoon liittyvistä tottumuksista (esimerkiksi kansallisten tai kulttuurijuhlien yhteydessä) ja kausiluonteisuudesta (esimerkiksi sadonkorjuukaudella). Koska kampanja on Euroopan unionin aloite, sille kehitetään EU:n tasolla yhtenäinen visuaalinen malli (sama logo, värikoodi jne.), jota käytetään kaikissa jäsenvaltioissa. Kampanja toteutetaan kansallisella tasolla, ja siinä otetaan huomioon kunkin maan erityispiirteet, kuten sesongit ja ruokatottumukset.

Perustelut

On tärkeää lisätä kansalaisten tietoisuutta ruokahävikistä. Ruokahävikin ja ruokajätteen torjunnan kansainvälinen teemapäivä on jo olemassa, mutta ihmiset eivät tunne sitä ja se hukkuu muiden kansainvälisten teemapäivien joukkoon. Uusi tapahtuma toteutetaan neljänä viikonloppuna vuodessa. Säännöllisyys lisää asian näkyvyyttä Euroopassa, ja malli, jossa kampanja toistuu vuoden aikana useampana viikonloppuna, on tehokkaampi kuin yksi kampanjapäivä vuodessa. Tällä tavoin eurooppalainen tapahtuma myös erottuisi muista kansainvälisistä päivistä.

Lisähuomautuksia

- Yksi suosituksen hyödyistä on tietoisuuden lisääminen. Eurooppalaisten on mahdollista vähentää elintarvikejätettä muuttamalla tietoisesti osto- ja kulutuskäyttäytymistään ja hyödyntämällä entistä paremmin elintarvikkeiden kausiluonteisuutta. Neljänä viikonloppuna vuodessa järjestettävä säännöllinen kampanja tehostaa kansalaisille välitettävää viestiä. Lisäksi kampanja tiivistää yhteistyötä elintarvikkeiden vähittäismyyjien kanssa ja sitouttaa ne entistä vahvemmin ruokahävikin torjuntaan.
- Haasteena on saada elintarvikkeiden vähittäismyyjät/elintarvikemyymälät mukaan tapahtumaan. Koska elintarvikkeiden vähittäismyyjien tavoitteena on myydä mahdollisimman paljon, ne eivät välttämättä halua ohjata ihmisiä kuluttamaan vähemmän tai omaksumaan nykyisestä poikkeavia kulutustottumuksia. Toisaalta kaikkien kauppojen, myös elintarvikkeita myyvien liikkeiden, tavoitteena on tuottaa voittoa, ja tapahtuma voi toimia strategiana, jolla yritys vahvistaa imagoaan ruokahävikin vähentämisen puolestapuhujana. Toinen haaste koskee EU:n jäsenvaltioiden erityispiirteitä ja sesonkeja: joissakin maissa ei juhlita joulua tai sitä juhliataan eri aikaan kuin muualla, ja loma-ajat vaihtelevat maasta toiseen.
- Lisäohjeita suosituksen täytäntöönpanoon:
 - * Ruokahävikin vastaisessa kampanjassa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia yhteistyössä elintarvikkeiden vähittäismyyjien kanssa: viestintäkanavina toimivat perinteiset tiedotusvälineet (televisio, sanomalehdet), sosiaalinen media, paikalliset vaikuttajat ja mainonta. Tuodaan ruokahävikin vastaista kampanjaa näkyvästi esiin näinä neljänä tapahtumaviikonloppuna.
 - * Näiden viikonloppujen aikana EU tiedottaa elintarvikkeiden vähittäismyyjistä, jotka ovat jo järjestäneet ja kehittäneet aloitteita ruokahävikin torjumiseksi. EU:n olisi tuettava jo olemassa olevia toimia, tiedotettava hyvistä käytännöistä ja vahvistettava näin myönteistä kuvaa kampanjasta. Viestinnässä keskitytään myönteisiin kokemuksiin, eikä sen tarkoituksena ole luoda uhkakuvia.
 - * Neljän kampanjaviikonloppun tuloksia seurataan ja arvioidaan, jotta kampanjaa voidaan parantaa ja jotta se tavoittaa joka vuosi entistä laajemman yleisön.

SUOSITUS 21

”Loppu ruokahävikille”: ruokahävikkiä käsittelevä teemaviikko kouluissa

Suosittelaa, että kouluissa järjestetään ruokahävikin vähentämisen teemaviikko, jolla lisätään pienten lasten ja teini-ikäisten tietoisuutta aiheesta. Viikon muoto ja sisältö valitaan oppilaiden iän mukaan. Esimerkiksi alakouluikäisten ja nuorempien lasten teemaviikkoon voisi kuulua aiheita käsitteleviä pelejä. Euroopan komissio laatii kaikilla EU:n virallisilla kielillä materiaalisalkun, joka jaetaan kouluille ja opettajille. Materiaaleissa annetaan tietoa siitä, kuinka kouluissa voidaan lisätä tietoisuutta ruokahävikistä, aiheita keskustelujen pohjaksi ja vinkkejä aktiviteettien järjestämiseen kussakin oppiaineessa. Jotta teemaviikon sisällöt eivät jää pelkästään opettajien vastuulle, materiaalisalkussa on myös valmiita aktiviteetteja ja ohjeita niiden toteuttamiseen, ja se on helposti saatavilla verkossa. Nuoremmat oppilaat palkitaan todistuksella (jossa on EU:n logo). Jäsenvaltiot panevat viikon täytäntöön omiin koulutusjärjestelmiinsä ja koulun vuosisuunnitelmaan sopivalla tavalla. Koulut voivat vapaasti päättää, millaista toimintaa ne haluavat järjestää viikon aikana ja miten ne haluavat hyödyntää opettajille jaettavaa materiaalisalkkua.

Perustelut

On tärkeää, että lapset oppivat arvostamaan ruokaa ja saavat tietoa siitä, miten elintarvikkeita tuotetaan ja kuinka paljon aikaa niiden tuottamiseen kuluu. Elintarviketietoisuus on tärkeä herättää jo varhaisessa vaiheessa. Koulussa järjestettävien tapahtumien avulla voidaan tavoittaa myös vanhemmat, jotka saavat kuulla kampanjasta lastensa kautta.

Lisähuomautuksia

- Yksi suosituksen toteuttamisen eduista on se, että lapset oppivat, mitä ruoan arvostaminen merkitsee, miten ruoka tuotetaan ja kuinka monta vaihetta tarvitaan ennen kuin ruoka on lautasella. Tietoisuuskasvatus on tärkeää aloittaa varhaisessa vaiheessa. Toinen etu on se, että koulussa järjestettävillä tapahtumilla tavoitetaan myös vanhemmat, koska tultuaan kotiin lapset kertovat vanhemmilleen kokemuksistaan koulussa.
- Yksi haasteista on varmistaa, ettei opettajia kuormiteta velvoittamalla heitä ideoimaan kampanja ja keksimään siihen kuuluvat aktiviteetit ideat yksin muiden töiden ohella. Tästä syystä on erittäin tärkeää, että opettajat saavat tarvittavat materiaalit ja ohjeet kampanjan toteuttamiseksi, jotta kaikki oppilaat kaikissa kouluissa pääsevät hyötymään aloitteesta.

SUOSITUS 22

Annetaan kuluttajille keskeisiä tietoja, jotta he voivat tarkastella itsenäisesti vaikutustaan elintarvikejätteen määrään ja ymmärtää, miten tuote jalostetaan, säilytetään ja käytetään uudelleen ennen viimeistä käyttöpäivämäärää ja sen jälkeen

(”viimeinen käyttöpäivä” on päivä, jonka jälkeen tuotteen käyttö ei ole turvallista eikä sitä pitäisi käyttää; ”parasta ennen” tarkoittaa päivää, johon asti tuotteen laatu on parhaimmillaan)

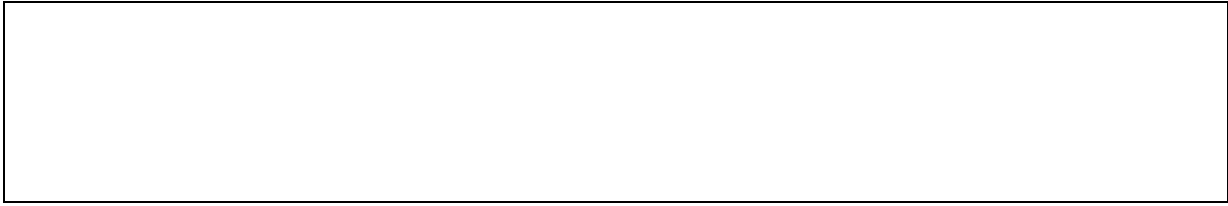
Suosittelaa sellaisten työkalujen käyttöönottoa, joiden avulla kuluttajat voivat arvioida, onko tuote todella vanhentunut. Jotta kuluttajat olisivat tietoisia elintarvikkeiden käytettävyydestä, parasta ennen -päivämäärää koskevia merkintöjä on selkeytettävä: merkinnän on oltava samassa paikassa kaikissa tuotteissa ja kirjasinkoon on oltava suurempi. Lisäksi suositellaan, että tuotteen etikettiin sisällytetään QR-koodi (myös viivakoodi on mahdollinen). Mikä on suosituksen tavoite? Tarkoituksena on antaa kuluttajille tietoa siitä, miten tuote säilyy kaikkein parhaiten, ohjata kuluttajia tunnistamaan (maun ja tuoksun perusteella), onko tuote edelleen käyttökelpoinen, ja jakaa vinkkejä tuotteen käyttöön (esimerkiksi mukautettuja reseptejä). Tuottajien katsotaan olevan taho, joka voi yhdenmukaistaa QR-koodin avulla saatavilla olevat tiedot. Etiketöissä tuotteissa, kuten hedelmät ja vihannekset, QR-koodi merkitään tuotteiden myyntipaikkaan, jotta vältetään tarpeeton pakkaaminen. Jotta voidaan varmistaa tiedon saatavuus kaikille, tietoa ei pitäisi jakaa pelkästään digitaalisilla välineillä vaan myös paperilla (esimerkiksi marketeissa saatavilla olevina ohjeina).

Perustelut

Haasteena on saada kuluttajat ottamaan enemmän vastuuta elintarvikkeiden kuluttajina. Tuotetietojen täydentäminen auttaa kuluttajia tiedostamaan tuotteen viimeiseen käyttöpäivään liittyvät ongelmat. Tavoitteena on oikoa ylittyneisiin eräpäiviin liittyviä väärinymmärryksiä tai hälventää eräpäivän ylittäneen ruoan syömiseen liittyvää sairastumisen pelkoa. On tiedossa, että tuottajat ovat varovaisia parasta ennen -päivämäärän suhteen oman selustansa suojaamiseksi. Tuotteita voidaan kuitenkin käyttää myös parasta ennen -päivämäärän jälkeen. Viimeisen käyttöpäivän merkitseminen on tärkeää, eikä sitä ole tarkoitus kyseenalaistaa. Se on edelleen tärkein tuoreudesta kertova merkintä.

Lisähuomautuksia

Suosituksen etuna on, että siinä haetaan etikettimerkintöjen kautta parasta mahdollista tapaa viestiä kuluttajien lompakolle ja ympäristölle koituvista eduista. Idea tiivistyy iskulauseessa ”osta kohtuullisesti, syö halvemmalla”. Jotta tämä uusi tiedotuskanava tulee tunnetuksi, on tarpeen toteuttaa laaja-alainen tiedotuskampanja, jonka avulla kuluttajille jaetaan tietoa tämän uuden välineen tavoitteista.

SUOSITUS 23

Lähellä viimeistä käyttöpäivää myytävien vähittäiskauppatuotteiden kuluttajamarkkinointiin sovellettavien käytäntöjen standardointi

Suosittelaaan, että lähellä viimeistä käyttöpäivää olevien tuotteiden osto arvioidaan uudelleen ja että yrityksiä pyydetään ottamaan käyttöön strategia, jolla näitä tuotteita käsitellään ja arvotetaan kuluttajamyynä varten. Tavoitteena on parantaa kotitalouksien käsitystä näistä tuotteista siten, ettei niitä nähdä vain yhden väestöosan tuotteina. Strategia jakautuu useisiin osiin:

- täytäntöönpano EU:n tasolla: luodaan näille tuotteille oma osasto, joissa ne ovat helposti saatavilla ja tunnistettavissa, jotta voidaan muuttaa kaikkien asiakkaiden kulutuskäytäntöjä asiakkaiden tuloista riippumatta
- viestinnän kehittäminen: korostetaan ”arkijärkeä” ja tuotteiden houkuttelevuutta sekä vastuullista kulutuskäyttäytymistä (myynninedistämällä ei kuitenkaan pyritä ohjaamaan ylikulutukseen)
- vähittäismarkkinointikäytäntöjen kehittäminen: kannustetaan vähittäiskauppiaita asettamaan myynnin huippuaikoina hyllyille uusia tuotteita, joiden viimeinen käyttöpäivä on lähestymässä (mukautetaan kuluttajakäyttäytymiseen Euroopan eri maissa).

Perustelut

Suosituksen tavoitteena on vahvistaa myymälöissä olevia nykyisiä toimintatapoja ja standardoida hyvät käytännöt Euroopan laajuisesti. Näiden toimenpiteiden yleistymisen tarkoituksena on muuttaa mielikuvaa halvoista tuotteista (jotta niiden ostajakunta laajenisi kotitalouksista koko väestöön) ja tätä kautta vaikuttaa positiivisesti niiden menekkiin.

Lisähuomautuksia

Suosituksella pyritään edistämään yritysten sitoutumista kestäviin käytäntöihin. Sillä voidaan myös lisätä kuluttajien uskollisuutta. Suosituksen täytäntöönpanoon liittyy kuitenkin joitakin haasteita:

- Kotitalouksiin liittyvät haasteet: kotitalouksilta vaaditaan joustavuutta ja halukkuutta tehdä viikon ateriat tarjolla olevista tuotteista.
- Myymälähenkilöstöön liittyvät haasteet: esimiesten on annettava henkilöstölle koulutusta ja toteutettava uusiin käytäntöihin liittyvät järjestelyt.
- Koko väestöön liittyvät haasteet: kuluttajien on muutettava mielikuvaansa näiden tuotteiden käyttäjistä ja nähtävä halpojen tuotteiden käyttö paitsi keinona säästää rahaa myös – ja etenkin – keinona torjua ruokahävikkiä.